

XXX Organisaties: onmenselijke uitzettingsregels moeten worden verworpen

Op 11 maart 2025 heeft de Europese Commissie een nieuw voorstel voor een terugkeerverordening gepresenteerd ter vervanging van de huidige terugkeerrichtlijn. Achter de eufemistische naam gaat een voorstel schuil dat dwangmaatregelen, traumatiserende maatregelen en maatregelen die de rechten schenden omvat, met als uitgangspunt dat het aantal uitzettingen moet worden verhoogd. In plaats van zich te richten op bescherming, huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs, is de verordening gebaseerd op strafmaatregelen, detentiecentra, uitzetting en handhaving.

De "uitzettingsverordening", zoals deze beter zou kunnen worden genoemd, maakt deel uit van een bredere verschuiving in het migratiebeleid van de EU om menselijke mobiliteit als een bedreiging te karakteriseren en daarmee afwijkingen van de fundamentele rechten te rechtvaardigen. De EU-instellingen en de lidstaten hebben criminalisering, bewaking en discriminatie in toenemende mate tot de standaardinstrumenten van migratiebeheer gemaakt – in plaats van bescherming, veiligheid, maatregelen voor sociale inclusie, de uitbreiding van veilige en reguliere routes en op rechten gebaseerde verblijfsvergunningen.

Onze organisaties zijn duidelijk: deze verordening moet worden verworpen. Zij is gebaseerd op detentie, uitzetting, externalisering en bestraffing, met name van mensen op basis van hun etniciteit en zal ertoe leiden dat meer mensen in een juridisch vacuüm en gevaarlijke omstandigheden terecht komen. Wij roepen de Europese Commissie op het voorstel in te trekken en dringen er bij het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie op aan het in zijn huidige vorm te verwerpen.

De verordening moet om de volgende redenen worden verworpen:

1. UITZETTINGEN NAAR LANDEN WAARMEE GEEN EERDERE BANDEN BESTAAN EN OFFSHORE UITZETTINGSCENTRA (artikelen 4 en 17)

Dit voorstel – [samen met de voorgestelde wijzigingen](#) in de verordening inzake asielprocedures – zou het voor het eerst mogelijk maken om een persoon tegen zijn wil uit te zetten naar een niet-EU-land waarmee hij geen persoonlijke banden heeft, waar hij slechts kortstondig is doorgereisd of waar hij nog nooit een voet heeft gezet.

Iemand tegen zijn wil naar een land sturen waarmee hij geen band heeft, kan op geen enkele manier als redelijk, rechtvaardig of duurzaam worden beschouwd. Dergelijke maatregelen zouden gezinnen en gemeenschappen in heel Europa verscheuren en het solidariteitsverband ondermijnen waarop mensen vertrouwen om in waardigheid te kunnen leven. Het uitbreiden van de mogelijkheden voor zogenaamde terugkeer roept ernstige bezorgdheid op over de grondrechten, waaronder het risico dat mensen in derde landen stranden, de veiligheid en waardigheid van uitzetting, de duurzaamheid van inclusie en re-integratie, en de toegang tot ondersteuning, rechten en diensten. Dergelijke maatregelen zijn ook van toepassing op gezinnen en kinderen, met beperkte uitzonderingen.

De voorgestelde verordening maakt ook de oprichting mogelijk van zogenaamde "terugkeerhubs"; dit zijn hoogstwaarschijnlijk gevangenisachtige detentiecentra buiten het grondgebied van de EU waar personen worden ondergebracht die op uitzetting wachten. Dit is een flagrante schending van het internationaal recht en de mensenrechtennormen. Dit zal waarschijnlijk leiden tot een reeks schendingen van de rechten, waaronder automatische willekeurige detentie, directe en indirecte *refoulement* (in terugkeerhubs of door verdere uitzettingen) en het ontzeggen van toegang tot juridische en procedurele waarborgen. Tegelijkertijd zouden ze discriminerende praktijken versterken en aanzienlijke uitdagingen met zich meebrengen voor het toezicht op de mensenrechtensituatie en het vaststellen van de wettelijke verantwoordelijkheid en jurisdictie. De huidige bepalingen in de verordening zijn bovendien alarmerend vaag en bevatten geen bindende normen, wat deze bezorgdheid nog versterkt. In lijn met eerdere pogingen om asielverantwoordelijkheden uit te besteden of te externaliseren, zoals die van Australië, het Verenigd Koninkrijk of [Italië](#), zullen dergelijke voorstellen waarschijnlijk [exorbitante kosten met zich](#) meebrengen, aanzienlijke diplomatieke en reputaties risico's inhouden en de verschillen en divergenties tussen het asiel- en migratiebeleid van de EU-landen vergroten. Ze zetten middelen in voor een bestraffende aanpak van migratiebeheer in plaats van naar beleid dat prioriteit geeft aan bescherming, zorg en veiligheid.

2. NIEUWE VERPLICHTINGEN VOOR STATEN OM TE "DETECTEREN" EN TE CONTROLEREN (art. 6)

Het voorstel verplicht staten om maatregelen te nemen om mensen op te sporen die illegaal op hun grondgebied verblijven. Meer dan 80 [organisaties](#) hebben gewaarschuwd dat soortgelijke bepalingen in de screeningverordening van 2024 zullen leiden tot meer etnische profilering en discriminerende behandeling. Dergelijke bepalingen maken de weg vrij voor een uitbreiding van racistische [politiepraktijken](#) en immigratie-invalen die angst zaaien in raciale en migrantengemeenschappen. Bovendien brengen [opsporingsmaatregelen](#) in verband met immigratiehandhaving ernstige risico's voor de mensenrechten met zich mee, onder meer met betrekking tot het recht op gezondheid, arbeidsrechten en menselijke waardigheid, aangezien angst voor de autoriteiten mensen zonder papieren ervan weerhoudt om gezondheidszorg te zoeken, misbruik te melden of bescherming te zoeken. Dergelijke maatregelen kunnen ethische conflicten voor professionals veroorzaken en het vertrouwen in openbare diensten ondermijnen. Ten slotte dreigen ze het recht op privacy in gevaar te brengen door het onveilig delen van gevoelige persoonsgegevens, waaronder gezondheidsgegevens, waardoor de EU-normen voor gegevensbescherming worden geschonden en de vrijheden van de samenleving als geheel worden uitgehold.

3. MEER MENSEN WORDEN IN ONREGELMATIGHEID EN JURIDISCHE ONZEKERHEID GEDRAGEN (Art. 7, 14)

Het voorstel verplicht staten om naast elke beslissing tot beëindiging van legaal verblijf ook een uitzettingsbevel uit te vaardigen, zonder voorafgaande afweging van andere verblijfsopties op nationaal niveau (zoals vergunningen om humanitaire redenen, in het belang van het kind, om medische of familiale redenen, alsook tijdens procedures tot vaststelling van staatloosheid of in andere gevallen waarin uitzetting niet mogelijk is). In combinatie met soortgelijke regels in het pact inzake migratie en asiel, die negatieve asiel- en uitzettingsbeslissingen aan elkaar koppelen, zou dit de toegang tot nationale verblijfsvergunningen nog verder bemoeilijken. Het is alarmerend dat het voorstel zelfs voorziet in het uitvoeren van uitzettingsbevelen waarin meerdere mogelijke landen van terugkeer worden vermeld wanneer een land van terugkeer niet kan worden geïdentificeerd.

Het voorstel verzwakt ook de bescherming van personen die niet kunnen worden uitgezet, vaak buiten hun schuld. Hoewel het uitstel van "verwijdering" toestaat in gevallen waarin er een risico op *refoulement* bestaat, schrapt het de huidige verplichting om andere individuele omstandigheden te identificeren en te beoordelen, waarbij voorbij wordt gegaan aan het feit dat "terugkeer" in veel gevallen niet gepast of zelfs onmogelijk is, bijvoorbeeld wanneer een persoon staatloos is of om andere mensenrechtenredenen.

Dit benadrukt de inconsistentie van een voorstel dat is ontwikkeld met de gebrekkige doelstelling om "het terugkeerpercentages te verhogen", maar dat tegelijkertijd het aantal mensen aan wie een uitzettingsbevel wordt opgelegd kunstmatig opblaast. Als gevolg hiervan zullen veel meer mensen in een irreguliere situatie en een juridisch vacuüm terecht komen, basisrechten zoals gezondheidszorg ontzegd worden en blootgesteld worden aan armoede, dakloosheid, uitbuiting of langdurige detentie. Dit beleid schaadt niet alleen individuen: het destabiliseert en creëert nog meer angst en onzekerheid, met name voor migranten en mensen die worden gediscrimineerd op grond van hun ras, evenals voor de bredere gemeenschappen waarvan zij deel uitmaken.

4. STERKE UITBREIDING VAN DETENTIE (art. 29-35)

Het voorstel bevordert het systematisch gebruik van detentie door staten. Het verlengt de maximale detentieduur aanzienlijk, van 18 tot 24 maanden. Deze verlenging is onevenredig en ineffectief en zou de schending van de rechten, waardigheid en [gezondheid](#) van mensen alleen maar vergroten. Het breidt ook de gronden voor detentie uit, met criteria die in feite van toepassing zijn op de meeste mensen die Europa op irreguliere wijze zijn binnengekomen of die geen papieren hebben, wat in strijd is met het evenredigheids- en noodzakelijkheidsbeginsel. Zo zouden het ontbreken van documenten of [dakloosheid](#) voldoende redenen zijn voor detentie. Het voorstel staat detentie van kinderen toe, ondanks het feit dat [internationale](#) mensenrechtenwetgeving en [-normen](#) aangeven dat dit altijd een schending van de rechten van het kind is en nooit in het belang van het kind, en ondanks [de wereldwijde toezegging](#) van regeringen om deze praktijk te beëindigen. Andere kwetsbare groepen, evenals mensen die niet kunnen worden uitgezet, zouden ook aan detentie worden onderworpen. Het voorstel lijkt het mogelijk te maken om personen die volgens een rechterlijke beslissing een "veiligheidsrisico" vormen, voor onbepaalde tijd in hechtenis te houden. Het staat lidstaten ook toe om af te wijken van basisgaranties rond detentie als systemen worden geconfronteerd met een vaag omschreven "onvoorziene zware last". De uitbreiding van de detentiec capaciteit zal lucratieve

kansen voor particuliere aannemers die detentiecentra beheren, waardoor de groei van een detentie-industrie wordt gestimuleerd ten [koste van de rechten en waardigheid van mensen](#).

De door de Commissie voorgestelde "alternatieven voor detentie", of niet-vrijheidsbenemende maatregelen, zouden niet hun doel als echte alternatieven dienen en zouden niet in overweging hoeven te worden genomen alvorens tot detentie over te gaan. Ze zouden nu eerder kunnen worden gebruikt als aanvulling op detentie en nadat de tijdslimieten zijn overschreden. Samen leiden deze ontwikkelingen tot een aanzienlijke uitbreiding van immigratiedetentie, waardoor deze niet langer als een laatste redmiddel zou worden beschouwd of voor een zo kort mogelijke tijd zou worden opgelegd, wat duidelijk in strijd is met de vereisten van het internationaal recht.

5. STRAF- EN DWANGMAATREGELEN (artikelen 10, 12, 13, 16, 22 en 29)

Het voorstel introduceert uitgebreide, onevenredige en onrealistische samenwerkingsvereisten voor mensen aan wie een uitzettingsbevel is opgelegd, zoals het verstrekken van identiteitsdocumenten die zij mogelijk niet in hun bezit hebben, het laten onderzoeken van hun lichaam en bezittingen, of het samenwerken met derde landen om reisdocumenten te verkrijgen. Deze vereisten gaan gepaard met strenge straffen en sancties in geval van "niet-naleving", waaronder financiële boetes, inreisverboden, beperkingen op vrijwillig vertrek, en het weigeren van uitkeringen, toelagen of werkvergunningen. Aangezien er geen effectieve manier is om de vaststelling dat zij onvoldoende meewerken aan te vechten of om ervoor te zorgen dat mensen niet worden gestraft voor omstandigheden waar zij geen invloed op hebben – zoals staatloosheid, digitale of alfabetiseringsbarrières, leeftijd, gezondheid of trauma's – bestaat het risico dat deze maatregelen willekeurig worden toegepast en [mensen in kwetsbare sociaaleconomische situaties](#) onevenredig worden gestraft.

Het voorstel introduceert een verdere verschuiving van "vrijwillig vertrek" naar "uitzetting", waardoor deportatie de standaardoptie wordt. Hoewel het begrip [vrijwilligheid](#) in dergelijke omstandigheden twijfelachtig blijft, beperkt het voorstel de keuzemogelijkheden en de zeggenschap van mensen nog verder. Dit gebeurt door de invoering van brede gronden waarop gedwongen "terugkeer" verplicht zou zijn en door zelfs de huidige minimumtermijn van zeven dagen voor vrijwillig vertrek of naleving van een uitzettingsbevel af te schaffen.

Er zijn specifieke uitzonderingen voorzien voor personen die "een bedreiging vormen voor de openbare orde, de openbare veiligheid of de nationale veiligheid" – gronden die vaag zijn gedefinieerd en voor misbruik vatbaar zijn. Alle gevallen die een veiligheidsrisico vormen of betrekking hebben op een strafrechtelijke veroordeling moeten worden behandeld in het kader van een strafrechtelijke procedure, met de vereiste waarborgen voor een eerlijk proces.

6. AANTASTING VAN HET RECHT OP BEROEP (art. 28)

In het verlengde van de uitholling van deze rechten in het [pact](#), schaft het voorstel de automatische opschortende werking van beroepen tegen de tenuitvoerlegging van een uitzettingsbesluit af. De opschortende werking zal samen met het beroep moeten worden aangevraagd of ambtshalve moeten worden toegekend. Dit maakt de situatie voor mensen die het risico lopen te worden uitgezet en voor gerechtelijke autoriteiten nog complexer en schaft een [essentiële waarborg](#) voor het recht op een doeltreffende voorziening in rechte af. Zonder verplichte minimumtermijn voor beroepen (het voorstel bepaalt alleen dat de termijn niet langer mag zijn dan 14 dagen) zouden lidstaten het in de praktijk onmogelijk kunnen maken voor mensen om uitzettingsbevelen effectief aan te vechten, in strijd met de gevestigde jurisprudentie van Europese rechtbanken.

7. UITGEBREIDE DIGITALE SURVEILLANCE EN SCHENDINGEN VAN DE GEGEVENSBESCHERMING (artikelen 6-9, 23, 38-41)

Het voorstel breidt het digitale toezicht op personen in uitzettingsprocedures uit, wat door [deskundigen op het gebied van digitale rechten](#) en de [Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming](#) wordt veroordeeld. Dit omvat het op grote schaal verzamelen en delen van persoonsgegevens, waaronder gevoelige gezondheids- en strafdossiers tussen EU-lidstaten en met derde landen die mogelijk niet over adequate gegevensbescherming beschikken. Het maakt ook het gebruik mogelijk van inbreuk makende [surveillance technologieën in detentiecentra](#) en het gebruik van digitale "alternatieven voor detentie", zoals [gps-tracking](#) en [mobiele telefoonsurveillance](#), die weliswaar worden beschouwd als een alternatief voor detentie, maar zeer indringend blijven en neerkomen op [feitelijke detentie](#). Dergelijke technologieën creëren ook [winstgevende nieuwe markten](#) voor surveillancebedrijven.

De invoering van een "Europees terugkeerbevel", dat wordt opgeslagen in het Schengeninformatiesysteem (SIS), zorgt voor een verdere vermenging van migratiebeheer en politiewerk, met het vooruitzicht op gegevensuitwisseling met wetshandhavingsinstanties. Er zijn [gedocumenteerde patronen](#) van gegevensmisbruik en niet-naleving van wettelijke normen inzake privacy en bescherming van persoonsgegevens door autoriteiten in het kader van het SIS, waardoor de kans op datalekken en misbruik toeneemt.

8. GEBREK AAN EFFECTBEOORDELING EN RAADPLEGINGEN

Net als andere recente [wetgevingsvoorstellen](#) op het gebied van migratie is dit voorstel van de Europese Commissie gedaan zonder een impactanalyse op mensenrechten of formeel overleg, ook niet met de sociale partners, op een gebied waar evidence-based beleidsvorming van evident belang is. Dit is in strijd met het Interinstitutioneel Akkoord over betere wetgeving en de eigen richtlijnen voor betere regelgeving van de Commissie wanneer een wetgevingsvoorstel aanzienlijke sociale gevolgen heeft en er verschillende beleidsopties zijn. Een voorafgaande beoordeling van de gevolgen voor de grondrechten is essentieel om de naleving te waarborgen van het Handvest van de Grondrechten, *het beginsel van non-refoulement*, het verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, persoonlijke vrijheid, de rechten van het kind, effectieve rechtsmiddelen, privé- en gezinsleven, privacy en gegevensbescherming, en non-discriminatie.

9. HET OVERHELDEN VAN ALTERNATIEVEN VOOR STRAFRECHTELIJKE MIGRATIECONTROLE

Het voorstel gaat uit van de onjuiste veronderstelling dat uitzetting de enige optie zou moeten zijn voor mensen wier asielaanvraag is afgewezen of wier verblijfsvergunning is verlopen of ingetrokken. Om het aantal mensen dat in een irreguliere situatie terecht komt te verminderen, moeten de EU-lidstaten de toegang tot bestaande [vergunningen](#) op basis van mensenrechten handhaven en de mogelijkheden uitbreiden naar een breed scala aan verblijfsvergunningen waarmee mensen hun leven kunnen plannen, regulier werk kunnen verrichten, kunnen studeren en volledig kunnen deelnemen aan alle economische, sociale en culturele aspecten van de samenleving waarin zij leven.

—

Wij roepen de EU op te stoppen met het inspelen op racistische en xenofobe sentimenten en bedrijfsbelangen en de bestraffende en discriminerende verschuiving in haar migratiebeleid terug te draaien. In plaats daarvan moeten middelen worden gericht op beleid dat geworteld is in veiligheid, bescherming en inclusie, dat gemeenschappen versterkt, waardigheid hoog houdt en ervoor zorgt dat iedereen, ongeacht zijn of haar status, veilig kan leven.

De EU-instellingen en de lidstaten moeten deportatiemaatregelen afwijzen die gebaseerd zijn op een straffende en dwingende aanpak, de mensenrechtennormen verlagen en onevenredig grote gevolgen hebben voor mensen die op grond van hun ras worden gediscrimineerd. In het licht van de hierboven geschetste bezwaren roepen wij de Europese Commissie op dit voorstel in te trekken en dringen wij er bij het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie op aan dit voorstel te verwerpen.